

1^ο χειμ. Εξαμηνιο,
2012-2013

Εισαγωγή στην
Αρχιτεκτονική Συνθεση

Θεμα 1ο

Πλάκα: η περιοχή μελετης

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΓΡΑΦΑΚΟΥ

Καθηγητρια της Σχολης Αρχιτεκτονων Ε.Μ.Π.

Εικονογραφηση - υπομνηση του μαθηματος
που σχολιαζεται κατα την παρουσιαση

Η Πλάκα

Στοιχεία προσδιορισμού των χαρακτηριστικών της.

1.3. ΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η περιοχή της Πλάκας, έτσι όπως σήμερα οροθετείται, μαζί με την ίδια την Ακρόπολη και τμήμα τουλάχιστον των νοτίων και δυτικών κλιτύων του βράχου, συμπιπτει με την αρχαιότερη κατοικημένη περιοχή της πόλεως των Αθηνών. Στην περιοχή αυτήν έντοπίζονται τά ίχνη των πρώτων κατοίκων των Αθηνών, σέ μιά πολύ μικρή πάνω και γύρω από τον βράχο έκταση πού σιγά σιγά μεγαλώνει και επεκτείνεται μέχρι την Πνύκα και τον Ήριδανό¹ κατά την αρχαϊκή εποχή².

Η περιοχή της Πλάκας εξακολουθεί νά κατοικηται και νά αναπτύσσεται σέ όλη την διάρκεια της κλασσικής, της ελληνιστικής και της ρωμαϊκής εποχής, μέχρι και τον 3ο μ.Χ. αιώνα, όταν ή πόλη έφθασε στή μεγαλύτερη έκτασή της.

Άλλά και μετά την καταστροφή της από τους Έρούλους, όταν ή Αθήνα είχε περιορισθεί στά άσφυκτικά όρια του ύστερορωμαϊκού τείχους, καθώς και στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους, πυρήνας του οικισμού εξακολουθούσε νά είναι ή Πλάκα.

Η Πλάκα συνεχίζει νά κατοικηται και σέ όλες τίς επόμενες περιόδους, όπως στήν Φραγκοκρατία και την Τουρκοκρατία, για νά φθάση μέχρι την άπελευθέρωση και την ανακήρυξη της Αθήνας ως πρωτεύουσας του νέου ελληνικού κράτους.

Σέ όλη αυτήν την μακρά διάρκεια των 5000 ετών της ζωής της, μέσα από διαδοχικές περιόδους άκμης και καταστροφών, ή Πλάκα είναι τό τμήμα εκείνο της Αθήνας, στο όποιο ή ζωή συνεχίσθηκε αδιάκοπα, αφήνοντας έντονα χαραγμένα στο σώμα της τά σημάδια της πολυκύμαντης ιστορίας της. Κι αυτό είναι τό ένα από τά βασικά ειδικά χαρακτηριστικά της. Η συνύπαρξη δηλαδή και ή επιβίωση μέχρι σήμερα των κάθε λογής ίχνών και καταλοίπων των διαφόρων εποχών, από την προϊστορία μέχρι σήμερα, αυτών πού διαμορφώνουν την ιστορική της φυσιογνωμία και προσδιορίζουν την μοναδικότητά της.

Τό δεύτερο ειδικό χαρακτηριστικό της Πλάκας είναι ή μορφή του πολεοδομικού της ιστού, σέ συνδυασμό και με την κλίμακά της ως οικιστικού συνόλου. Κι αυτό γιατί, όπως είναι γνωστό, ο πολεοδομικός αυτός ιστός, προσαρμοσμένος στην συγκεκριμένη μορφολογία του εδάφους και τά φυσικά χαρακτηριστικά του, έξυπηρετώντας επί πολλούς αιώνες τίς ίδιες ανάγκες, προσκρούοντας ακόμη στά ίδια έμπόδια, παρέμεινε ουσιαστικά αναλλοίωτος μέχρι σήμερα³. Τόσο οι κυκλωτερείς—και πρακτικά όμόκεντροι— γύρω από την Ακρόπολη δρόμοι πού ακολουθούν τίς ισούψεις, όπως ή Τριπόδων και ή Αδριανού, όσο και οι έγκάρσιοι βαθμιδωτοί δρόμοι, όπως ή Έρεχθέως και ή Μνησικλέους, διατηρούν στοιχεία της πανάρχαιης μορφής, κλίμακας και χάραξής τους, δίνοντας έτσι ξεχωριστή σημασία στήν πε-

Δ. Α. Ζήβα, Πλάκα 1973-2003, το χρονικό της επέμβασης για την προστασία της Παλαιάς Πόλεως Αθηνών. Π.Ι.Ο.Π., 2006

Η Πλάκα

Στοιχεία προσδιορισμού των χαρακτηριστικών της.

ριοχή, αφού στην σημερινή μορφή της διασώζεται η αρχαιότερη πολεοδομική συγκρότηση της Αθήνας.

Αλλαγές, βέβαια, σε όλο αυτό το διάστημα της ζωής της, έχουν γίνει πολλές. Νέα κτίσματα προστέθηκαν, πολλά αντικαταστάθηκαν ή άλλαξαν χρήση, σχήματα οικοδομικών τετραγώνων διαφοροποιήθηκαν, όπως πάντα συμβαίνει σ' έναν οικισμό που επιβιώνει για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα. Σημασία, ωστόσο, έχει πρωτίστως η επιβίωση της ιδιάζουσας δομής και κλίμακας του οικιστικού αυτού συνόλου και η επιβίωση έτσι, μέχρι σήμερα, της εικόνας του πολεοδομικού σχεδίου της αρχαίας πόλεως γύρω από τις βόρειες και ανατολικές κλιτύς του ιερού βράχου. Σημασία έχει πώς τα χορηγικά μνημεία – ή ό, τι απομένει από αυτά – εξακολουθούν να βρίσκονται κατά μήκος της οδού Τριπόδων, αρχαίας και σημερινής, όπως σημασία έχει πώς και τό αρχοντικό των Μπενιζέλων βρίσκεται πάντα στην οδό Αδριανού. Σημασία ακόμη έχει πώς η χάραξη των οδών Αιόλου, Αγίου Μάρκου, Εύαγγελιστρίας, Αγίας Φιλοθέης, Αδριανού, Βύρωνος, Μακρυγιάννη συμπίπτει με την αρχαιότερη οδική χάραξη που οδηγούσε από τις Άχαρνές στην Αθήνα κι από εκεί στο Φάληρο⁴.

Τό τρίτο, τέλος, ειδικό χαρακτηριστικό είναι η επιβίωση των λειτουργιών. Αρκεί κανείς να συνειδητοποιήσει πώς η λειτουργία της Αγοράς, της κλασσικής, της ρωμαϊκής, της μεσαιωνικής και της νεώτερης, επιμένει να αναπτύσσεται

στην ίδια περιοχή.

Η Πλάκα, ανάμεσα στις υπαίρειες του ιερού βράχου και τα παλιότερα κτίρια της σύγχρονης πόλης.

Δ. Α. Ζήβα, Πλάκα 1973-2003, το χρονικό της επέμβασης για την προστασία της Παλαιάς Πόλεως Αθηνών. Π.Ι.Ο.Π., 2006

Η Πλάκα

Στοιχεία προσδιορισμού των χαρακτηριστικών της.

Μ. Γραφάκου-Ε. Μαΐστρου,
Ο αρχιτεκτονικός χαρακτήρας της Πλάκας: Τα κτίρια του πυρήνα του ιστορικού αθηναϊκού κέντρου, «Έπτά Ημέρες» της εφημ. Η Καθημερινή φ. 23-6-1996.

Των: Μαργαρίτας Γραφάκου
και Ελένης Μαΐστρου

Αρχιτεκτόνων - Επικ. καθηγητριών στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Η ΠΑΣΙΓΝΩΣΤΗ γειτονιά που περιβάλλει τις ανατολικές και βόρειες υπώρειες του βράχου της Ακρόπολης, η Πλάκα, είναι το κομμάτι εκείνο της Αθήνας που περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο, διατηρεί τον ιστορικό αρχιτεκτονικό του χαρακτήρα. Η φυσιογνωμία του χώρου που δημιουργεί την κυρίαρχη εντύπωση στον επισκέπτη, προκύπτει από:

- Τη διατηρημένη μορφή του δικτύου των δρόμων (ρυθμοτομικό σχέδιο) απόλυτα προσαρμοσμένων στο φυσικό χώρο ανάπτυξής τους.

- Την παρουσία των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων όλων των εποχών (κλασικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά, οθωμανικά) ενταγμένων στον ιστό της πόλης.

- Ένα σύνολο κτιρίων ιστορικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα που συνυπάρχουν αρμονικά.

Τα κτίρια, κυρίως κατοικίες με τα ειδικότερα χαρακτηριστικά τους μαρτυρούν την ηλικία τους και την αρχιτεκτονική της εποχής που τα δημιούργησε. Σπίτια λαϊκά και οθωνικά που χρονολογούνται από το 1832 μέχρι το 1864 κυρίως, αλλά και νεοκλασικά και εκλεκτικιστικά, καθώς και αρκετά νεώτερα συνθέτουν ένα οικιστικό σύνολο που παρουσιάζει μεγαλύτερη ομοιογένεια όσο πλησιάζει προς το βράχο της Ακρόπολης και περισσότερες αλλοιώσεις στις παρυφές της περιοχής.

Η Πλάκα

Στοιχεία προσδιορισμού των χαρακτηριστικών της.

Εναν ιδιαίτερο και ιδιότυπο τελειώς χαρακτήρα παρουσιάζει η οικιστική ενότητα των Αναφιώτικων στις ΒΑ υπώρειες του βράχου της Ακρόπολης. Οι πιεστικές ανάγκες στέγασης Αναφιωτών μαστόρων που δούλευαν στο κτίσιμο της πρωτεύουσας, κατά το τέλος της βασιλείας του Οθωνα, οδήγησαν στη δημιουργία του πρώτου εκείνου «αυθαίρετου» οικισμού που αναπτύχθηκε με απaráμιλλη φαντασία και πλαστικότητα, στο φυσικό ανάγλυφο του βράχου. Δύο μεσαιωνικές εκκλησίες που βρέθηκαν στο χώρο, αναστηλώθηκαν από τους οικιστές με ιδιαίτερη φροντίδα. Ο Άγιος Γεώργιος, που θυμίζει νησιώτικη εκκλησία με το λευκό του χρώμα και την πλαστικότητα της μορφής του και ο Άγιος Συμεών που μιμείται με το χρωματισμό της όψης του τη Μητρόπολη της πρωτεύουσας θυμίζοντας στους οικιστές τη νέα τους πατρίδα.

Αυτό που έχει σημασία να τονισθεί είναι πως όλα αυτά τα αρκετά διαφορετικά μεταξύ τους κτίρια, χάρη στην κλίμακά τους, κυρίως και την ένταξή τους σ' ένα ιδιάζον ρυμοτομικό σχέδιο, κατορθώνουν να δημιουργήσουν μια μοναδική ενότητα που περνάει πάνω από τις στυλιστικές ή άλλες διαφορές τους και συντίθεται σ' ένα μοναδικό σύνολο.

Σήμερα η γειτονιά της Πλάκας, παρά τις πολλαπλές της αλλοιώσεις και την παρεμβολή πολλών σύγχρονων κτιρίων στον ιστό της, διατηρεί ακόμη αρκετά συμπαγή την αρχιτεκτονική της φυσιογνωμία.

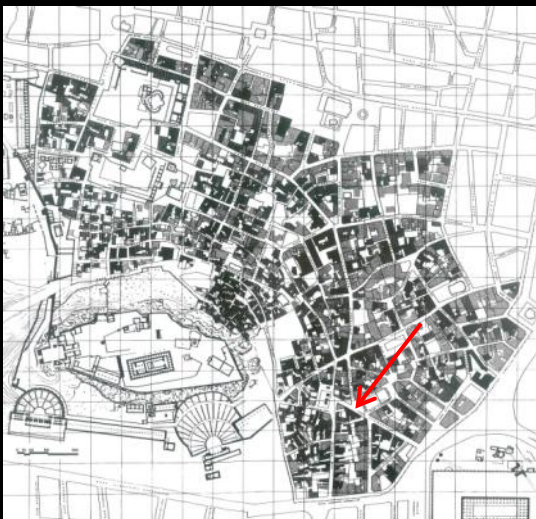
Μ. Γραφάκου-Ε. Μαΐστρου,
Ο αρχιτεκτονικός χαρακτήρας
της Πλάκας: Τα κτίρια του
πυρήνα του ιστορικού
αθηναϊκού κέντρου,
«Έπτά Ημέρες» της εφημ.
Η Καθημερινή φ. 23-6-1996.

Plaka

principal characteristics

Architectural styles:

neoclassical buildings

Buildings at Lysicratous st. by St. Katherine's sq.

